

LATVIJAS REPUBLIKAS
ĀRLIETU MINISTRIJA

ANO Rasu diskriminācijas izskaušanas komitejas 55. sesijas noslēguma secinājumi

02.12.2014. 19:09

Nerediģētā versija

Rasu diskriminācijas izskaušanas komiteja 55.sesija

2.-27.augusts

CERD/C/55/Misc.39/Rev.4

CERD/C/55/CRP.1/Add.14

1999.gada 24.augusts

Rasu diskriminācijas izskaušanas komitejas noslēguma secinājumi

Latvija

1. Savā 1348. un 1349.sanākmē (CERD/C/SR.1348 un 1349), kas notika 1999.gada 11. un 12.augustā Komiteja izskatīja Latvijas sākotnējo, otro un trešo kārtējos ziņojums (CERD/C/309/Add.1). Savā 1367.sanākmē (CERD/C/SR.13..), kas notika 1999.gada 23.augustā, tā pieņēma šos noslēguma secinājumus.

A. Ievads

2. Komiteja apsveic apvienoto Latvijas sākotnējā, otrā un trešā ziņojumu, kas ir izstrādāti saskaņā ar tās vadlīnijām ziņojumu sagatavošanai, iesniegšanu. Tā arī atzīmē nacionālo ziņojumu pamatdokumenta projektu, kas ir iesniegts kā darba dokuments, lai atvieglotu ziņojuma izskatīšanu. Atklāta un konstruktīva dialoga uzsākšana ar Dalībvalsti tāpat tiek apsveikta.

B. Faktori un grūtības, kas traucē Konvencijas īstenošanu

3. Atgūstot neatkarību un kļūstos par Apvienoto Nāciju dalībnieci 1991.gadā, Dalībvalsts ir uzsākusi likumdošanas reformas plaša mēroga ekonomisko un politisko transformāciju centrā. Šajā procesā Dalībvalstij jāpievēršas sarežģīto attiecību starp dažādo etnisko grupu pārstāvjiem sekām.

C.Pozitīvie aspekti

4. Komiteja ar gandarījumu atzīmē, ka neskatoties uz šī pārejas perioda neizbēgamajām grūtībām, Dalībvalsts ir sasniegusi ievērojamu sociālās stabilitātes līmeni un ir panākusi būtisku progresu likumdošanas reformas jomā. Tā atzīmē, ka viena no pirmajām Latvijas noteiktajām prioritātēm bija starptautisko un reģionālo cilvēktiesību instrumentu ratifikācija. Tā apsveic Dalībvalsts sniegto informāciju, ka starptautiskās konvencijas par jebkura veida rasu diskriminācijas izskaušanu normām, kā arī citu starptautisko līgumu normām ir konstitucionāls statuss nacionālajās tiesībās un tās var tikt tieši piemērotas tiesās. Tāpat tā atzīmē Konstitūcijas papildināšanu ar jaunu nodaļu "Cilvēka pamattiesības", kurā uzskaitītas daudzas Konvencijā paredzētās tiesības.

5. Komiteja apsveic faktu, ka Kriminālkodeksa 65.pants aizliedz un paredz juridiskas sankcijas par rasu pārkuma vai rasu naida ideju propogandu, kā arī pret organizācijām, kas propogandē šādas idejas.

6. Komiteja atzīmē, ka virkne ierobežojumu, kas tika attiecināti uz nepilsoņiem, ir atcelti, ieskaitot ierobežojumu iegūt īpašumā zemi un īpašumu, nodarbinātības dažādās jomās un tiesībās uz sociālās drošības pabalstiem.

7. Komiteja apsveic centienus nodrošināt apmācību, kā arī apmācībai nepieciešamos materiālus mazākumtautību valodās. Tā atzīmē arī centienus veicināt valsts valodas – latviešu – mācīšanu mazākumtautību pārstāvjiem, īpaši pieaugušajiem, kuriem vārētu nebūt bijusi iespēja to apgūt skolā.

8. Tāpat Komiteja apsveic plašos petījumus, referendumu un aicinājumu Latvijas iedzīvotājiem iesaistīties valstiskā dialogā par tādiem jautājumiem kā atšķirības attieksmē pret pilsoņiem un nepilsoņiem, grozījumi Pilsonības likumā un valsts programmas "Sabiedrības integrācija" pamatdokuments.

9. Komiteja ar interesi atzīmē, ka ir veikti pasākumi, lai iekļautu savstarpējas tolerances un cieņas pret dažādu etnisko grupu identitāti veicināšanu skolu mācību programmās dažādu līmeņu izglītībā cilvēktiesību jautājumos.

D. Galvenie jautājumi, kas rada bažas

10. Tiek paustas bažas par tiesību normas, kas precīzi definētu rasu diskrimināciju saskaņā ar Konvencijas 1(1) pantu, neesamību.

11. Lai arī konstatējot tiesību aktus, kas pieņemti attiecībā uz Konvencijas 4.pantu, ar bažām tiek atzīmēts, ka neviena lieta par rasu pārkuma vai rasu naida ideju izplatīšanu, vai par godu aizskarošiem izteikumiem, kas balstīti uz šādām idejām, nav nodota tiesai un neviena šādās darbībās iesaistīta organizācija nav aizliegta, lai arī šādu gadījumu esamība ir plaši ziņota.

12. Komiteja ar bažām atzīmē, ka tikai tās personas, kuras bija Latvijas pilsoņi pirms 1940.gada un viņu pēcnācēji automātiski ieguva pilsonību, kamēr pārējām personām bija jāpiesakās uz pilsonību. Tādējādi vairāk nekā 25% iedzīvotāju, no kuriem daudzi ir ne-latviešu tautības, bija jāpiesakās [uz pilsonību] un viņi ir diskriminējošā situācijā. Lai arī naturalizācijas process nesen tika vienkāršots vecākiem cilvēkiem un bērniem, ar bažām tiek atzīmēts, ka naturalizācijas kritērijus varētu būt grūti izpildīt un ka naturalizācijas process joprojām ir lēns.

13. Komiteja pievērš uzmanību to personu, kuras nevar iegūt pilsonību saskaņā ar Pilsonības likumu un kuras arī nav reģistrētas kā iedzīvotāji, ieskaitot personas, kas valsti uz laiku pametušas. Tiek paustas bažas par to, ka šādas personas var nebūt pasargātas no rasu diskriminācijas Konvencijas 5(d) (i) pantā un (ii) un 5(e) pantā paredzēto tiesību īstenošanā.

14. Tāpat bažas tiek paustas sakarā ar ziņojumiem par to, ka joprojām pastāv nepamatotas atšķirības attieksmē pret pilsoņiem un nepilsoņiem, kuru vairums ir mazākumtautību pārstāvji, Konvencijas 5(e) pantā paredzēto tiesību īstenošanā.

15. Attiecībā uz Konvencijas 5(d)(1) pantu, tiek paustas bažas par to, ka nepilsoņu pases, kas aizstāj bijušās PSRS pases, tiek izsniegtas nepamatoti lēni. Tā kā vecā parauga pases vairs nav derīgas ceļošanai, personām, kuras nav ieguvušas Latvijas pasi, ir liegts pamest valsti vai, jau izbraukušajiem, ir liegts atgriezties.

16. Ar bažām tiek atzīmēts, ka saskaņā ar Dalībvalsts tiesību aktiem pasē ir jāieraksta personas tautība, kas var pakļaut dažu mazākumtautību pārstāvjus diskriminācijai viņu izcelsmes dēļ.

17. Tiek paustas bažas par grūtībām, kas traucē Valsts cilvēktiesību biroja (VCTB), kas izveidots 1996.gadā saskaņā ar starptautiskajiem standartiem attiecībā uz nacionālajām cilvēktiesību institūcijām, darbību, jo tām ir tieša ietekme uz Konvencijas 6.panta īstenošanu.

18. Informācija par to, ka izglītība mazākumtautību valodās var tikt samazināta nākotnē, tiek atzīmēta ar bažām.

E. Ieteikumi un rekomendācijas

19. Komiteja iesaka Dalībvalsts tiesību aktos iestrādāt rasu diskriminācijas jēdziena definīciju saskaņā ar Konvencijas 1.panta 1.punktu.

20. Komiteja iesaka Dalībvalstij aktīvi piemērot visas Konvencijas 4.panta normas un nākamajos ziņojumos iekļaut informāciju par ierosinātajām lietām un rezultātiem.

21. Komiteja aicina Dalībvalsti pilnveidot naturalizācijas procesu visiem tiem, kuri piesakās uz pilsonību. Tāpat tā aicina Dalībvalsti paturēt uzmanības lokā pilsonības iegūšanas kritērijus ar mērķi atrisināt šo jautājumu pēc iespējas ātri.

22. Komiteja iesaka iespējami ātri veikt pasākumus, lai noteiktu to personu statusu, kuras nav tiesīgas iegūt pilsonību un kuras nav reģistrētas kā iedzīvotāji, lai novērstu šo personu diskrimināciju.

23. Dalībvalstij tiek ieteikts pārskatīt esošās atšķirības starp pilsoņiem un nepilsoņiem, īpaši attiecībā uz personām, kuras pieder pie etniskajām grupām, ievērojot Konvencijas 5(e) pantu, ar mērķi novērst jebkuras neattaisnojamas atšķirības statusā.
24. Komiteja iesaka Dalībvalstij pārskatīt noteikumus par tautības ieraksta iekļaušanu pasēs.
25. Komiteja piešķir lielu nozīmi ātrai to problēmu atrisināšanai, ar kurām patlaban saskarās Valsts Cilvēktiesību birojs, un aicina Dalībvalsti pievērsties šim jautājumam kā steidzamam. Komiteja lūdz iekļaut nākamajā ziņojumā iekļaut informāciju par VCTB darbību, īpaši informāciju par VCTB izskatītajām lietām, iesniedzēju interesēs rastajiem risinājumiem un tā lomu nacionālo tiesību aktu izvērtēšanā un tiesību aktu projektu cilvēktiesību jomā izpētē.
26. Komiteja steidzina Dalībvalsti saglabāt iespēju iegūt izglītību dažādu etnisko grupu valodās vai studēt šīs valodas dažādos izglītības līmeņos, nekādi neapdraudot oficiālās valodas mācīšanu, kā arī dzimtās valodas lietošanu privāti un publiski.
27. Ievērojot nepieciešamību personām, kuras īsteno tiesu varu, piemēroties straujajai tiesību sistēmas attīstībai, Komiteja iesaka Dalībvalstij atzīt par prioritāti starptautisko cilvēktiesību standartu mācīšanu tiesnešiem un citu juridisko profesiju pārstāvjiem.
28. Komiteja iesaka plaši izplatīt Komitejai iesniegto ziņojumu un šos secinājumus latviešu un krievu valodās.
29. Komiteja iesaka Dalībvalstij ratificēt 1992.gada 15.janvārī Konvencijas Dalībvalstu Četrpadsmitajā sanāsmē pieņemtos Konvencijas 6.panta 8.punkta grozījumus.
30. Tiek konstatēts, ka Dalībvalsts nav iesniegusi deklarāciju saskaņā ar Konvencijas 14.pantu, un daži Komitejas locekļi ir lūguši Dalībvalsti izskatīt iespēju iesniegt šādu deklarāciju.
31. Komiteja iesaka, lai Dalībvalsts nākamais ziņojums, kas bija jāiesniedz 1999.gada 14.maijā, būtu atjaunots ziņojums, ievērojot šajos noslēguma secinājumos ietvertās tēzes.